

جشن آمدادگان

مژگان آقاجانیان

کارشناس ارشد مدیریت فرهنگی و پژوهشگر فرهنگ

ونکوور کانادا

”

در ایران قدیم، سه گونه جشن بوده است. جشن‌های ماهانه، جشن‌های سالیانه و جشن‌های فصلی. جشن آمدادگان از سری جشن‌های ماهانه است که به مناسبت برابردن نام روز و ماه به وجود آمده است

”

امرتات در زبان اوستایی
و امرداد در زبان پهلوی،
ششمین امشاسپندان و
یکی از صفات اهورامزدا
در گات‌ها است که
دلالت بر بی‌مرگی و
جاودانگی و زوال‌ناپذیری
اهورامزدا دارد

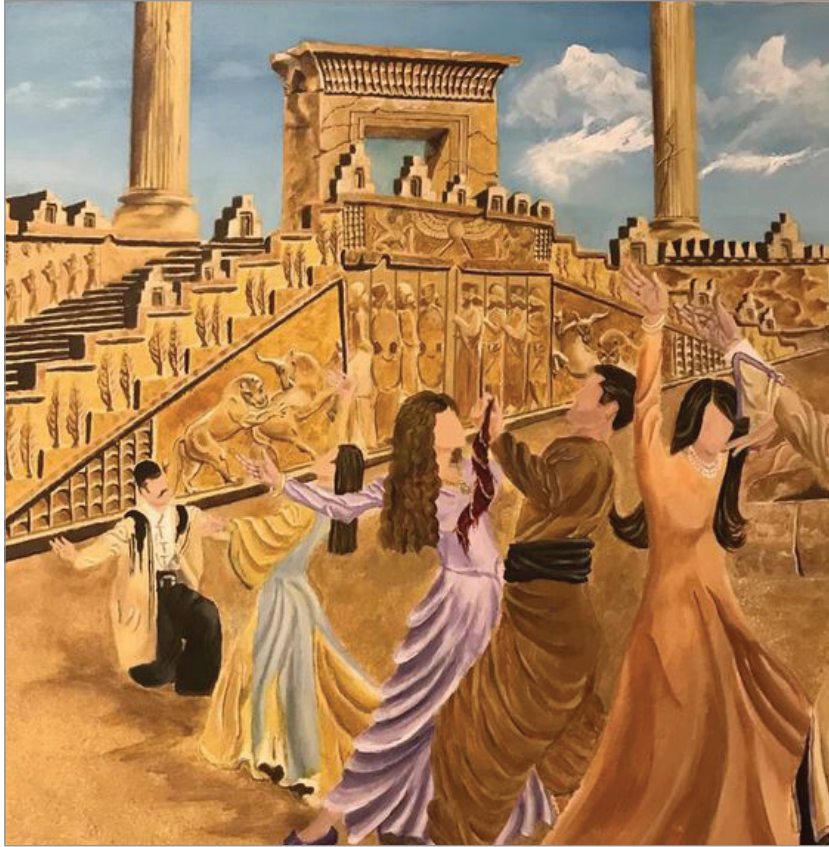
از آن جایی که در ایران باستان، شادی و خنده نوعی شکر و ستایش در درگاه ایزد بوده و غم، اشک و ناله نکوهش می‌شده است، در بین ملل قدیم و جدید، بیش‌ترین تعداد روز جشن و شادمانی را به نام خود ثبت کرده است. این ادعا حتی از ریشه‌ی واژه‌ی جشن هم مشخص است. کلمه جشن از واژه اوستایی یسن و یسنا به معنای پرستش و ستایش، گرفته‌شده است. در ایران قدیم، سه گونه جشن بوده است. جشن‌های ماهانه، جشن‌های سالیانه و جشن‌های فصلی. جشن مردادگان از سری جشن‌های ماهانه است که به مناسبت برابر شدن نام روز و ماه به وجود آمده است. روز هفتم هر ماه امرداد نام داشته و تطابق این روز با ماه پنجم که نام آن هم امرداد بوده، سبب‌ساز جشن امردادگان شده است.

ماه امرداد و جشن امردادگان امروزه به نام مردادگان، در بین مردم رایج است. مرداد به معنی نیستی و مرگ است، اما وقتی که حرف الف در اول آن قرار می‌گیرد آن را نفی می‌کند و به بی‌مرگی و جاودانگی، تغییر معنی می‌دهد.

واژه امرداد در ابتدا امرتات amertat بوده است و بیش از هزار سال است که در ادبیات فارسی (و از جمله در شاهنامه فارسی) به صورت مرداد به کار رفته است. امرتات در زبان اوستایی و امرداد در زبان پهلوی، ششمین امشاسپندان و یکی از صفات اهورامزدا در گات‌ها است که دلالت بر بی‌مرگی و جاودانگی و زوال‌ناپذیری اهورامزدا دارد.

«امرتات» از سه بخش تشکیل شده است: «+مر+تات» که بخش اول پیشوند نفی است؛ بخش میانی از ریشه مصدری می‌آید به معنی مرگ و بخش آخر به معنای کمال است. این معنا به درستی شایسته امرداد، امشاسپندان کمال و دوام بوده است و همان‌طور که گفته شد، اشاره به زوال‌ناپذیری و جاودانگی و پایداری ایزد دارد.

به خاطر حذف بخش نخست کلمه که معنای نفی داشته و تغییر معنا و مفهوم کلمه، گروهی اصرار به نگارش و استفاده فرم باستانی کلمه «امرداد» دارند. دغدغه این گروه قابل فهم است اما با این طرز فکر باید نام‌های متداول دیگر از جمله بهمن و اسفند نیز تصحیح شود و آن‌گاه خطر گسستگی تاریخی زبان فارسی پیش می‌آید.

با نگاهی اجمالی به جشن‌های باستانی ایران، به الگویی کلی از آن‌ها دست می‌یابیم. از جمله این‌که همگی در پیوند با پدیده‌های طبیعی و کیهانی هستند. دیگر این‌که همگی در احترام و پاسداشت مظاهر طبیعت هستند. هم چنین ترویج خوشرفتاری و توجه به حیوانات، گیاهان، آب، آتش، زمین و آسمان در آن‌ها وجود دارد. ویژگی قابل توجه و تقدیر دیگر بی‌زمانی، بی‌دینی و عمومی بودن این جشن‌هاست

امشاسپندان امرداد نیز مانند دیگر همتایانش علاوه بر ویژگی و نماد مینوی که اشاره به جاودانگی و نامیرایی ایزد دارد، یک خویشکاری زمینی نیز داشته است. وظیفه امشاسپندان امرداد در جهان خاکی نگهبانی از گیاهان و نباتات است.

بر پایه‌ی این جهان‌بینی، ایرانیان باستان در این روز به دشت و صحرا می‌رفته‌اند و در کنار گیاهان به جشن و پایکوبی می‌پرداخته‌اند تا یک بار دیگر سپاس و قدرشناسی خود را به درگاه آفریدگار به جای آورند.

با نگاهی اجمالی به جشن‌های باستانی ایران، به الگویی کلی از آن‌ها دست می‌یابیم. از جمله این‌که همگی در پیوند با پدیده‌های طبیعی و کیهانی هستند. دیگر این‌که همگی در احترام و پاسداشت مظاهر طبیعت هستند. هم‌چنین ترویج خوشرفتاری و توجه به حیوانات، گیاهان، آب، آتش، زمین و آسمان در آن‌ها وجود دارد. ویژگی قابل توجه و تقدیر دیگر بی‌زمانی، بی‌دینی و عمومی بودن این جشن‌هاست. چرا که به دین خاص و دسته‌ی خاصی تعلق نداشته، تفاوت‌های قومی، دینی و زبانی عامل بازدارنده برای انجام آن‌ها نبوده است؛ لذا عامل همبستگی و یگانگی بوده‌اند.

آیین‌های ایرانی متعلق به همه ایرانیان در سرتاسر گیتی است. پاسداشت و نکوداشت این میراث، کمترین وظیفه‌ی ما در قبال نسل آینده است.